

CHE MOHD AZIZ Yaacob
Universiti Sains Malaysia

ISU DAN PENYELESAIAN: KONFLIK PEMISAH DI SELATAN THAILAND SEPARATIST CONFLICT IN SOUTHERN THAILAND: ISSUES AND RESOLUTION

Pergolakan yang muncul pada tahun 2004 lalu di Patani merupakan rentetan peristiwa konflik antara orang Melayu Islam Patani dengan kerajaan Thailand yang bermula sejak ratusan tahun dahulu. Sepanjang tempoh itu, pelbagai perubahan dalam pendekatan penyelesaian konflik dilakukan oleh kerajaan Thailand khususnya antara era pemerintahan Raja Chulalongkhorn dan pemerintahan sekarang yang diketuai oleh Abihisit Vijajiva. Pelbagai pendekatan yang telah digunakan tetapi masih lagi belum berjaya membawa keamanan di Patani. Justeru, keadaan ini menimbulkan tanda tanya apabila sepanjang perlaksanaannya bukan sahaja tidak membawa keamanan malahan konflik dilihat semakin meruncing dan tidak terkawal disamping menimbulkan isu-isu baru. Dengan kata lain, pendekatan kerajaan Thailand yang bertujuan untuk menyelesaikan isu utama (kemerdekaan) telah menimbulkan isu-isu lain (identiti, ekonomi, pendidikan dan hak asasi manusia) yang membangkitkan lagi semangat OMIP untuk terus memberontak. Oleh itu, penulisan akan membincangkan bentuk-bentuk pendekatan yang digunakan oleh kerajaan Thailand khusus antara tahun 1960an sehingga sekarang, tahun 2011. Melalui pendekatan konflik politik yang menggunakan teori pengurusan dan penamatan konflik akan mengupas hasrat disebalik pendekatan-pendekatan penyelesaian konflik yang dilaksanakan di wilayah Pattani, Narathiwat dan Yala ini. Perbincangan utama adalah pendekatan dan dasar kerajaan Thailand di Patani yang memberi kesan yang negatif dan menimbulkan isu-isu lain. Melalui penganalisaan, kemungkinan terdapat perkara yang tidak jelas yang cuba disembunyikan dalam hal ini khususnya peranan yang dimainkan oleh kerajaan Thailand dalam menangani isu-isu yang timbul.

Katakunci: *Konflik Patani, Kerajaan Thailand, Orang Melayu Islam Patani, Dasar-Dasar, Isu-Isu dan Pemberontakan.*

The turmoil and conflict that emerged in 2004 was in essence a sequence of events between the Muslim Malays of Patani in Thailand and the government that began approximately a century ago. The Government of Thailand, especially during the reign of Chulalongkhorn now headed by Abihisit Vijajiva has adopted a magnitude of changes in approaches of conflict resolution. Various approaches have been applied but to avail in successfully bringing peace to the Kingdom. Hitherto, this situation provokes heuristic endeavors on the implementation as it overtly faces a conundrum surmounting conflict and its implications seem to tantamount and simultaneously paramount other conflicting issues. Hence, the Thai government's conflict resolution approach in attempting to solvent key issues (independence) has raised other issues (identity, economy, education and human rights) evokes the OMIP rebellious struggle to continue. Thus, this

descriptive analysis will discuss the forms of approaches adopted by the government of Thailand between 1960 and 2011. By employing the theory of political conflict and the conflict resolution management, these lenses will assist this discourse on the intentions behind the approaches to conflict resolution implemented in the territory of Pattani, Narathiwat and Yala. The main findings indicate that the Kingdom of Thailand government's policy approach towards Patani has negative effects and that causes other issues. Through this analysis, there are possibilities indicating that the government attempts to covert its role in addressing issues that arise.

Keywords: *Patani Conflict, Thai Government, Malay Muslims Of Patani, Policies, Issues And Rebellion.*

Pengenalan

Tahun 2004 merupakan detik pergolakan kembali konflik di Patani¹ apabila berlaku serangan dan rompakan senjata ke atas sebuah kem tentera di wilayah Narathiwat oleh sekumpulan individu yang tidak dikenali. Bermula dari itu, wilayah Pattani, Narathiwat, Yala dan Songkhla disusuli dengan serangan keganasan sepanjang hari yang mengakibatkan kematian dan kemusnahan harta benda². Berdasarkan statistik yang dibuat oleh Dr. Srisompob Jitpiromsri³, antara tahun 2004 sehingga Januari 2010 sebanyak 9,446 insiden berlaku dan daripada jumlah insiden tersebut, seramai 4100 orang terkorban dan seramai 6,509 yang tercedera.⁴ Bentuk serangan dan insiden yang berlaku terdiri daripada tembak curi, bakar sekolah, pemenggalan kepala, bom kawalan jauh, bom jangka, sabotaj rel-rel keretapi dan tempat awam dan penculikan.

Keadaan ini memberi gambaran buruk kepada konflik Patani apabila intensiti konflik dilihat meningkat saban tahun. Konflik ini walaupun berbentuk asimetrik⁵ namun

¹ Nama konflik Patani gunakan untuk menggantikan nama konflik Selatan Thailand kerana ia lebih tepat untuk menggambarkan wilayah yang terlibat dalam konflik. Patani yang dimaksudkan ini adalah mewakili negeri Patani yang mana dahulunya merangkumi wilayah Pattani, Narathiwat, Yala dan beberapa daerah dalam wilayah Songkhla. Manakala Selatan Thailand merangkumi kawasan yang luas dan meliputi 14 wilayah bermula dari wilayah Nakhorn Sri Thammarat sehinggalah ke Narathiwat. Justeru, pergolakan yang berlaku hanya melibatkan tiga wilayah sahaja iaitu Pattani, Narathiwat dan Yala sahaja, dan tidak melibatkan wilayah-wilayah lain yang terdapat di Selatan Thailand.

² Temubual dengan Nik Abdul Rakib Nik Hassan, Pensyarah Prince of Songkhla University, Kampus Pattani pada 8 September 2006. Bertempat di penginapan pensyarah, Patani. Thailand.

³ Beliau merupakan pensyarah dan penyelidik di Pusat Penyelidikan Konflik dan Kepelbagaian Budaya, *Prince of Songkhla University* cawangan Pattani. Selain daripada mengumpul statistik kematian dan kecederaan mangsa-mangsa di Selatan Thailand, beliau juga membuat kajian tentang konflik, kemiskinan dan sosio-budaya orang Melayu Patani. Beliau juga aktif terlibat dengan aktiviti-aktiviti pembinaan perdamaian di Selatan Thailand dengan menjalin hubungan kerjasama dengan universiti dan Badan Bukan Kerajaan (NGOs) tempatan dan luar. Bagi melihat perbincangan dan hasil kajian beliau, sila layari laman web <http://www.deepsouthwatch.org>

⁴ Jitpiromsri, S. (2010) *Sixth Year of the Southern Fire: Dynamics of Insurgency and Formation of the New Imaged Violence*. [Online]. [Akses: 10 Jun 2010]. Web: <http://www.deepsouthwatch.org/node/730>

⁵ Konflik asimetrik merujuk kepada pergolakan yang melibatkan kuasa besar atau majoriti (kerajaan Thailand) dan kuasa kecil atau minoriti (OMIP). Konflik jenis juga biasanya berlaku dalam sesebuah negara dan menjadi tanggungjawab kerajaan untuk mengatasi permasalahan yang timbul. Bagi kes Patani, didapati kerajaan Thailand masih belum berjaya mengatasi permasalahan dalaman mereka walaupun

masih belum berjaya dikawal oleh kerajaan Thailand walaupun semasa pemerintahan Thaksin Shinawatra meluluskan seramai 40,000 anggota tentera dan polis bertugas di Patani⁶. Pergolakan terbaru ini merupakan permasalahan yang mungkin menimbulkan pelbagai persoalan kepada pengkaji konflik khususnya menjawab persoalan kenapakah kumpulan yang dianggap sebagai pemberontak yang melakukan serangan keganasan masih lagi belum berjaya ditangani? Walaupun puluhan ribu anggota tentera dihantar ke tiga wilayah. Topik perbincangan dalam penulisan ini adalah menjurus kepada menjawab persoalan ini dan punca-punca di sebalik ketidakberkesanan dasar-dasar kerajaan Thailand dalam menangani konflik dalaman negaranya sendiri. Oleh itu, perbincangan yang disampaikan bertujuan untuk mencapai kefahaman tentang dasar-dasar kerajaan Thailand yang dilihat masih lagi tidak jelas dalam membawa perdamaian di tiga wilayah⁷ ini. Kemungkinan terdapat 'matlamat-matlamat tersembunyi' atau kepentingan-kepentingan tertentu yang menjadi penghalang kepada proses perdamaian.

Dari segi struktur penulisan, perbincangan akan dimulakan dengan sejarah konflik di Patani khususnya dalam memahami asal-usul, struktur, aktor-aktor, isu-isu konflik dan lain lagi. Bahagian kedua adalah membincangkan tentang asal-usul dan identiti Orang Melayu Islam Patani (OMIP) selaku aktor utama dalam konflik dan mangsa kepada dasar-dasar kerajaan Thailand. Selain itu, bagi merancakkan lagi perbincangan disertakan juga penulisan tentang pendekatan teori dan pembolehubah dalam pengurusan konflik dan penyelesaian konflik untuk diaplikasikan dalam perbincangan penganalisaan. Disamping itu, penulisan ini akan menyenaraikan dasar-dasar yang telah diambil oleh kerajaan Thailand dalam menangani isu Patani. Seajar dengan pelaksanaan dasar-dasar ini, dibincangkan juga isu-isu konflik yang menjadikan keadaan tidak terkawal. Di bahagian terakhir penulisan akan membuat penganalisaan boleh mencapai objektif kajian khususnya kepentingan-kepentingan yang tersembunyi kerajaan Thailand dalam melaksanakan pengurusan konflik di Patani.

Sejarah Konflik Selatan Thailand: Pattani, Narathiwat, Yala dan Songkhla

Konflik bermula pada tahun 1786 apabila kerajaan Siam berjaya menakluki kerajaan Kesultanan Melayu Patani melalui siri peperangan. Bermula dari ini, kerajaan Siam menggunakan dasar 'Pecah dan Perintah' bertujuan untuk melemahkan kuasa pemimpin-pemimpin Melayu supaya tidak bangkit memberontak. Negeri Patani telah dipecahkan kepada 7 wilayah⁸ dan setiap satunya dilantik raja-raja 'boneka' Melayu⁹. Pemecahan negeri ini juga merupakan salah satu usaha kerajaan Siam untuk memastikan proses *decentralization* atau pemusatan kuasa berjaya dibentuk memandangkan kuasaan

mempunyai cukup kuasa dan pengaruh untuk memastikan rakyat Thailand di tiga wilayah hidup dalam keadaan aman.

⁶ Yaacob, C.M.A. (2009) *Konflik Pemisah di Selatan Thailand: Isu, Aktor dan Penyelesaian*. Master Tesis. Universiti Sains Malaysia. H. 193.

⁷ Tiga wilayah yang dimaksudkan merujuk kepada Pattani, Narathiwat dan Yala kerana ia merupakan pusat kepada kejadian-kejadian konflik. Selain itu juga, tiga wilayah ini didiami majoriti OMIP dan segala isu-isu yang timbul adalah merangkumi wilayah-wilayah ini.

⁸ Antara wilayah yang dipecahkan terdiri daripada Patani, Nong Chik, Reman, Jalur, Legeh, Jering dan Jambu.

⁹ Syukri, I. (2002) *Sejarah Kerajaan Melayu Patani*. Bangi, Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia. H. 81.

dari Eropah yang berlumba-lumba mencari kawasan dijajah di Asia Tenggara termasuk negeri Patani. Kejayaan Perancis menakluki wilayah di Timur Sungai Mekong sudah memadai untuk kerajaan Siam merasa bimbang akan tanah jajahannya di bahagian selatan¹⁰. Begitu juga dengan kerajaan British yang aktif untuk menguasai wilayah Timur Laut Burma, Selatan China dan negeri-negeri di Tanah Melayu Utara sehingga ke Segenting Kra¹¹.

Oleh yang demikian, dasar Thesaphiban diperkenalkan oleh Raja Chulalongkorn pada tahun 1897 sebagai merealisasikan dasar *decentralization* tersebut. Raja Chulalongkorn dengan bantuan Putera Damrong selaku Menteri Dalam Negeri telah mengeluarkan Akta Pentadbiran Daerah yang dikenali sebagai *Phraratchabanyat Laksana Pakkhrong Thongti* dan kemudiannya diperkemaskan pada tahun 1899 melalui Peraturan Mengenai Pentadbiran Wilayah yang dikenali sebagai *Kho Bangkhap Pokkhrong Huamung*.¹² Sistem Thesaphiban ini membawa kepada penentangan raja-raja Melayu kerana ia bertujuan untuk mengurangkan kekuasaan orang Melayu ke atas Patani secara perlahan-lahan. Akhirnya, pada tahun 1902 kerajaan Siam telah melucutkan jawatan Tengku Abdul Kadir selaku raja Patani dan dalam masa yang sama menghapuskan jawatan tersebut, manakala segala urusan pemerintahan bergantung kepada Pesuruhjaya Siam. Bermula dari itu maka tamatlah sistem pemerintahan raja-raja Melayu di Patani.¹³

Namun begitu, penentangan OMIP terhadap dasar kerajaan Siam masih lagi berterusan. OMIP mula mendapatkan bantuan British di Tanah Melayu namun ternyata meleset apabila British mengadakan Perjanjian Bangkok atau '*Anglo Siamese-Treaty*' dengan kerajaan Siam pada tahun 1909¹⁴. Akibatnya, OMIP semakin ditindas kerana perjanjian tersebut membuka ruang kebebasan kepada kerajaan Siam untuk melakukan apa sahaja ke atas negeri Patani. Kerajaan British dalam perjanjian tersebut mengesahkan penjajahan Siam ke atas Patani. Kebebasan kerajaan Siam ini membawa padah kepada Patani apabila dasar-dasar yang digubal mulai menyentuh hal-ehwal budaya, identiti dan pendidikan OMIP¹⁵.

¹⁰ Pitsuwan, S. Pitsuwan, S. (1982) *Islam and Malay Nationalism: A Case Study of the Malay-Muslim of Southern Thailand*. Ph.D Tesis, Harvard University. H. 29.

¹¹ Nik Mahmud, N.A. (2000) *Sejarah Perjuangan Melayu Patani 1785 – 1954*. (Versi Jawi). Bangi, Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia. H. 28.

¹² *Ibid.*, H. 29.

¹³ Penangkapan Tengku Abdul Kadir ini merupakan titik sejarah besar dalam kehidupan OMIP apabila bermula dari itu kerajaan Siam telah menghapuskan sistem pemerintahan beraja dan secara tidak langsung menamatkan pemerintahan kesultanan Melayu Patani.

¹⁴ Perjanjian ini adalah untuk menentukan tanah jajahan masing-masing khususnya negeri-negeri yang dikuasai oleh kerajaan Siam sebelum ini. Hasil daripada perjanjian ini, negeri Kedah, Perlis, Kelantan dan Terengganu telah diserahkan kepada kerajaan British manakala negeri Patani diserahkan kepada kerajaan Siam.

¹⁵ Dari sudut agama, kerajaan Thailand telah menukar undang-undang syariah yang diamalkan sebelum ini kepada sistem sekular. Manakala pengamalan Adat Istiadat Melayu tidak dibenarkan dalam kehidupan seharian. Akibatnya, kes-kes yang berkaitan dengan syariah seperti nikah-cerai dan pewarisan harta pusaka akan dibicarakan di mahkamah sivil dan diadili oleh hakim yang berbangsa Thai-Buddha. Keadaan ini telah menyekat semua fungsi agama Islam dalam kehidupan OMIP. Golongan raja Melayu yang menjadi penaung kepada agama Islam telah dihapuskan, manakala masjid dan institusi keagamaan juga telah ditarik kuasa. Begitu juga dengan sekolah-sekolah pondok di mana kurikulum telah diubahsuai dengan memasukkan bahasa Thai sebagai bahasa pengantar dan memasukkan tenaga pengajar yang berbangsa Thai.

Kesengsasaran OMIP akibat persengketaan ini dilihat tiada kesudahan malahan semakin meruncing apabila kerajaan Siam memperkenalkan dasar *Rathaniyom* pada tahun 1938. Dasar ini membawa maksud hanya ciri-ciri kebudayaan Siam sahaja dibenarkan berkembang di Thailand¹⁶. Pelaksanaan dasar ini memberi cabaran yang lebih kuat kepada OMIP apabila ia berbentuk paksaan. OMIP mulai bangkit menentang dasar ini kerana mereka tahu bahawa budaya dan identiti cuba diasimilasikan oleh kerajaan Thailand. Dengan ini, pada tahun 1939 Haji Sulong bin Abdul Kadir seorang ulama terkenal di Patani telah menubuhkan *al-Hai'ah al-Tanfiziah li al-Ahkam al-Shar'iyah* atau Lembaga Perlaksana Hukum Syariah. Pertubuhan ini bertujuan untuk mengumpul para ulamak di Patani dan bekerjasama mengadakan aktiviti untuk mempertahankan kesucian agama Islam dari dicabuli oleh *Rathaniyom*. Antara usaha yang dilaksana ialah mengemukakan 7 tuntutan¹⁷ untuk mengembalikan keamanan di negeri Patani.

Perjuangan Haji Sulong dan rakan-rakannya turut dibantu oleh Tengku Mahmud Mohyideen yang merupakan anakanda kepada Tengku Abdul Kadir Kamaruddin. Peranan Tengku Mahmud ialah cuba mempengaruhi kerajaan British untuk mengambil negeri Patani dan disatukan dengan Tanah Melayu. Namun, usahanya tidak berjaya apabila kerajaan British mementingkan hubungan dengan Siam serta bertindak menghapuskan pergerakan di Tanah Melayu yang bertujuan untuk membantu OMIP. Ekoran daripada itu, Tengku Mahmud diarah tidak terlibat dengan segala kegiatan untuk pemisahan Patani dan peranan Gabungan Melayu Patani Raya (GAMPAR)¹⁸ bagi tujuan yang sama diarahkan bubar¹⁹. Bermula dari sini didapati Patani mulai reda dengan pemberontakan orang Melayu kerana kebanyakan pemimpin Melayu hilang dan dipercayai dibunuh secara sulit. Tambahan pula pendekatan kerajaan Thailand yang semakin mengetat bagi mengawal perkembangan OMIP di tiga wilayah.

Menjelang tahun 1960an hingga 70an, didapati OMIP mula bangkit kembali meneruskan pemberontakan melalui pertubuhan gerakan pemisah. Mereka mulai mendapat aspirasi akan kemerdekaan Malaya pada 1957 daripada penjajah British. Kebangkitan gerakan pemisah ini menjadikan senjata sebagai wadah perjuangan bagi mendapatkan

¹⁶ Fathy, A. (1994) *Pengantar Sejarah Patani*. Alor Setar, Pustaka Darussalam. H. 80.

¹⁷ Menurut Nik Anuar Nik Mahmood, antara tuntutan yang dikemukakan oleh Haji Sulong ialah pertama, Perlantikan seorang individu sebagai wakil kerajaan Siam yang berkuasa penuh untuk mentadbir ke empat-empat wilayah tersebut, Patani, Yala, Narathiwat dan Satun, dan mempunyai kuasa memecat, menggantung atau mengganti pegawai-pegawai kerajaan. Individu ini hendaklah dilahirkan di salah satu daripada ke empat-empat buah wilayah tersebut dan perlantikannya hendaklah dengan persetujuan para penduduk di wilayah-wilayah tersebut. Kedua, lapan puluh peratus daripada pegawai kerajaan yang akan berkhidmat di wilayah-wilayah tersebut mestilah beragama Islam. Ketiga, bahasa Melayu dan bahasa Siam hendaklah dijadikan sebagai bahasa rasmi. Keempat, bahasa Melayu hendaklah dijadikan bahasa pengantar di sekolah-sekolah rendah. Kelima, undang-undang Islam hendaklah diiktiraf dan dikuatkuasakan di Mahkamah Syariah. Keenam, kesemua hasil dan pendapatan yang diperolehi daripada ke empat-empat buah wilayah itu hendaklah digunakan di wilayah berkenaan. Ketujuh, pembentukan sebuah badan yang mempunyai kuasa penuh untuk mengurus kesemua hal-ehwal orang Islam yang berada di bawah tanggungjawab Ketua Negeri.

¹⁸ GEMPAR ditubuhkan pada Mac 1948 di Kota Bharu, Kelantan oleh orang-orang Patani yang tinggal di Tanah Melayu. Penubuhannya bertujuan untuk menyatukan wilayah Patani, Yala, Narathiwat dan Satun menjadi Negara Melayu Islam. Kedua membentuk pemerintahan sesuai dengan kehendak dan pendirian kebangsaan Melayu, adat resam Melayu dan agama Islam. Ketiga, meningkatkan taraf kehidupan orang Melayu Patani supaya mendapat hak, keadilan, kebebasan dan pendidikan.

¹⁹ *Ibid.*, H. 103.

kemerdekaan ke atas negeri Patani. Perjuangan mereka masih lagi aktif sehingga ke hari ini dan dipercayai bahawa kejadian pembunuhan dan pembakaran tempat-tempat awam adalah perbuatan gerakan pemisah dan juga pihak berkuasa yang dilihat masing-masing memainkan strategi dalam konflik kali ini.

Siapa Orang Melayu Islam Patani?

Perbincangan tentang orang Melayu Patani dimulakan dengan asal-usul kewujudan negeri Patani. Kewujudan negeri Patani ini mempunyai hubung kait dengan perkembangan tamadun orang Melayu di Patani. Menurut Mohd. Zamberi Malek dalam bukunya menyatakan asal kewujudan negeri Patani dikaitkan dengan kerajaan Langkasuka iaitu kerajaan Hindu-Buddha yang wujud di awal abad masihi. Sekitar tahun 775 masihi, kerajaan Langkasuka yang diperintah oleh Raja Maha Bangsa diserang dan ditakluki oleh Raja Seri Wijaya dari Palembang Indonesia²⁰. Kota Pentadbiran Langkasuka yang jauh pedalaman membuat Raja Seri Wijaya memindahkan kota pentadbiran berhampiran pantai yang diberi nama sebagai Patani sempena nama kampung Pak Tani. Gelaran ini lama-kelamaan bertukar kepada Patani.

Dari sudut rumpun bangsa, majoriti masyarakat tiga wilayah terdiri daripada penduduk yang berbangsa Melayu dan yang sama rumpun dengan orang Melayu yang berada di Malaysia, Indonesia, Singapura dan Brunei²¹. OMIP di Selatan Thailand adalah hak kepunyaan dunia Melayu cuma dari segi politik dimiliki oleh bangsa Thai yang berteraskan kepada agama Buddha²². Dari sudut agama, mereka berpegang teguh kepada syariat Islam. Berdasarkan sejarah, Islam sampai ke Patani pada Abad ke 10 dan selepas 300 tahun, Islam mulai tersebar luas di Patani apabila Sultan Ismail Syah Raja Patani pertama memeluk agama Islam pada tahun 1457 masehi²³. Manakala Zamberi Abdul Malek dalam bukunya berjudul *Pensejarahan Patani* menyatakan kemasukan Islam ke istana Patani berlaku pada sekitar tahun 800 Masahi²⁴. Pedagang-pedagang khususnya dari Timur Tengah berperanan dalam menyebarkan agama Islam di Patani sehingga ianya menjadi sebuah negara Islam sebelum dijajah oleh kerajaan Siam.

Manakala dari segi bahasa, mereka bertutur dalam bahasa Melayu dailek Patani. Walaupun terdapat sedikit perbezaan dengan dailek orang Melayu di Malaysia namun ianya masih boleh difahami, terutama oleh orang Melayu yang tinggal bersempadan dengan wilayah mereka. Contohnya, dailek Melayu Patani, Narathiwat dan Yala seakan sama dengan dailek percakapan orang negeri Kelantan, manakala dailek wilayah Satun sama dengan dailek percakapan orang negeri Perlis, Kedah dan Pulau Pinang.

Dari sudut budaya, pengamalannya juga tidak jauh berbeza dengan masyarakat Melayu di Malaysia, Indonesia, Singapura dan Brunei. Kebanyakan negara di Asia Tenggara tergolong dalam rumpun Melayu Nusantara. Kesenian yang wujud dalam budaya Melayu seperti seni tembikar turut wujud dalam masyarakat Melayu di Patani. Mereka menghasilkan periuk nasi, belanga tanah, bekas air, labu tanah, bekas pekasam, tempayang, tikar mengkuang dan lain-lain lagi. Hasil tenunan juga turut memaparkan

²⁰ Abd. Malek, M.Z. (2006) *Pensejarahan Patani*. Kuala Lumpur, Penerbit Universiti Malaya, H. 27.

²¹ Champakiya, A.O. (2002) *Politik dan Perjuangan Masyarakat Islam di Selatan Thailand 1902-2002* (Versi Jawi) Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia. H. 37.

²² Pitsuwan, S.(1982), *op.cit.* H. 28.

²³ Mohamad Sukri, F. H. *Masyarakat Islam di Nusantara*, Atas Talian, <http://www.scribd.com/doc/6097182/Masyarakat-Islam-Di-Nusantara>, 12 Jun 2010.

²⁴ Mohd. Zamberi A. Malek (2006) *Pensejarahan Patani*, Kuala Lumpur, Universiti Malaya. H. 20

kebudayaan Melayu Patani seperti Kain Selit Benang Emas, Kain Cindai, Kain Telepuk, Kain Limar dan Kain Songket. Justeru, kesenian merupakan lambang kebudayaan masyarakat Melayu Patani dan ianya sama dengan hasil-hasil seni budaya yang dilahirkan oleh orang-orang Melayu di Malaysia.

Pendekatan dan Teori Pengurusan dan Penyelesaian konflik

Menurut C.R. Mitchell dalam bukunya berjudul *The Structure of International Conflict* pengurusan konflik boleh didefinisikan sebagai satu proses yang merangkumi kesemua kaedah-kaedah yang digunakan di dalam masyarakat untuk menangani keadaan-keadaan konflik yang ada²⁵. Kaedah-kaedah yang dimaksudkan ialah perlu dijalankan proses pencegahan sebelum sesuatu konflik itu timbul. Sekiranya ia gagal dicegahkan maka dilaksanakan proses yang kedua iaitu pengawalan konflik agar konflik itu tidak bertukar kepada tingkahlaku yang mengganggu, merosak atau membinasakan pihak lain. Sekiranya gagal juga, perlu dilaksanakan proses yang ketiga iaitu pemberesan dan penamatan konflik. Pemberesan konflik merupakan proses untuk menyekat tingkahlaku dalam konflik agar tidak berpanjangan. Manakala penyelesaian konflik pula merupakan proses untuk menemukan kedua belah pihak untuk berunding bagi menyingkirkan punca-punca konflik. Peter Wallensteen pula mentakrifkan bahawa penyelesaian konflik sebagai keadaan di mana pihak-pihak yang berkonflik menyertai perjumpaan untuk menyatakan persetujuan bagi menyelesaikan pertindihan matlamat, menerima pendapat pihak-pihak lain dan memberhentikan tindakan keganasan.²⁶

Dalam kes konflik di Patani, konflik ini telah lama berlaku dan tidak lagi berada ditahap untuk dicegah. Kini, ia melibatkan tingkahlaku yang merosak dan mengganggu. Keadaan ini dapat digambarkan dengan jumlah kematian yang kian meningkat saban hari khususnya di kalangan orang awam seperti guru-guru, sami-sami, ustaz-ustaz, tok imam, ketua komuniti dan juga melibatkan tentera, polis dan anggota gerakan pembebasan Patani.²⁷ Selain kematian dan kecederaan, harta benda juga turut menjadi sasaran keganasan seperti pembakaran sekolah, kedai-kedai, tempat-tempat awam dan lain-lain lagi.²⁸ Dalam mengawal keadaan ini, kerajaan Thailand menggunakan pendekatan pemberesan konflik dengan mengisytiharkan akta darurat ketenteraan di wilayah Pattani, Narathiwat dan Yala disamping menghantar pasukan keselamatan untuk menjaga keselamatan orang awam. Tindakan kerajaan ini adalah untuk menyekat tingkahlaku pihak berkonflik agar tidak merebak serta melaksanakan pendekatan penyelesaian konflik melalui penstrukturan semula pentadbiran masyarakat. Antaranya penubuhan *National Reconciliation Commission* (NRC), penubuhan kembali *Southern Border Provinces Administrative Centre* (SBPAC), dan bekerjasama dengan Malaysia untuk mencari penyelesaian secara bersama. Secara umumnya, NRC ditubuhkan untuk mengadakan penyelidikan tentang masalah-masalah yang dihadapi oleh OMIP serta memberi

²⁵ Mitchell, C.R. (1981) *The Structure of International Conflict*. The City University, London: The Macmillan Press Ltd. H.256.

²⁶ Peter, W. (1987) *Understanding Conflict Resolution: A Framework, Peace Research: Achievements and Challenges*. Boulder, Colorado: Westview Press. H. 8.

²⁷ 3 cedera letupan dekat sekolah (2006) Atas Talian, http://www.utusan.com.my/utusan/tools/keyword_search.asp. 8 Disember 2006.

²⁸ 13 sekolah dibakar, 3 lelaki Islam dibunuh Atas Talian, [<http://www.puteri.net.my/modules.php?name=News&file=article&sid=1731>]. 22 Jun 2007.

cadangan kepada kerajaan untuk proses pembaikan.²⁹ Walau bagaimanapun, cadangan NRC tidak diterima oleh kerajaan kerana isu-isu yang dibangkitkan khususnya penggunaan bahasa Melayu di tiga wilayah bertentangan dengan kepentingan kerajaan³⁰. Justeru itu, konflik selatan Thailand masih lagi mencari proses-proses penyelesaian yang mana punca-punca konflik belum lagi diatasi.

Menurut Rubin dalam artikelnya menyatakan terdapat beberapa cara konflik boleh diuruskan apabila ianya timbul. Antaranya ialah dominasi, penyerahan, tidak beraksi, penarikan diri, perundingan dan intervensi pihak ketiga.³¹ Bagi konsep dominasi, satu pihak akan menekan atau membebankan satu pihak lagi samada melalui fizikal atau psikologi. Bagi kes Patani, pendekatan ini digunakan melalui dasar-dasar yang memaksa OMIP menerima keputusan yang ditetapkan walaupun ia bertentangan dengan kepentingan kelompok minoriti itu. Sebagai contoh, kerajaan memperkenalkan dasar Rathaniyom (*Thai Custom Degree*) dan Tai Rom Yen (*The Peaceful South*) pada tahun 1939.³² Dasar ini bertujuan untuk mengubah identiti, budaya dan agama OMIP kepada identiti Thai. Antara kandungan dasar tersebut memaksa sekolah-sekolah dan pejabat-pejabat kerajaan menggunakan bahasa Siam dan bahasa Melayu dilarang sama sekali, nama-nama keluarga dan kampung ditukar kepada bahasa Thai. Disamping itu, kerajaan Thailand memperkenalkan dasar *Nikhom Sang Ton Eng* iaitu membangunkan zon perindustrian di wilayah selatan dengan menempatkan lebih ramai pegawai kerajaan dan kakitangan awam yang berbangsa Siam dan Cina serta membina kuil-kuil Buddha di tengah perkampungan orang Melayu Patani.³³

Apakah Dasar dan Pendekatan Penyelesaian Yang Digunakan?

Dasar dan pendekatan penyelesaian bagi membentuk keamanan di Selatan Thailand boleh berlaku dalam bentuk perdamaian negatif dan positif. Pada awal penjajahan, kerajaan Siam menggunakan pendekatan perdamaian negatif³⁴ apabila melantik Tengku Lamidin dilantik menjadi 'Raja Boneka' negeri Patani bagi memadam hasrat OMIP untuk bangkit memberontak. Walaupun Tengku Lamidin menjadi raja Patani namun bidang kuasanya cukup terhad dan kebanyakannya dikuasai oleh raja Siam-Thai di Ligor.³⁵ Penyelesaian kepada konflik ini dilihat berbentuk paksaan yang mana OMIP ditekan untuk mematuhi kehendak kerajaan Siam. Walau bagaimanapun perdamaian negatif ini tidak akan bertahan lama sekiranya pihak yang ditindas atau dipaksa berjaya mengumpulkan keupayaan dan kekuatan untuk bangkit menentang. Keadaan ini dapat dilihat apabila OMIP yang diketuai oleh Tengku Lamidin sendiri bangkit

²⁹ Report of The National Reconciliation Commission (NRC), *op.cit.*, h.3.

³⁰ Bakri, M. (2006) *Berakhirkah Konflik di Selatan Thailand* Atas talian. http://www.utusan.com.my/utusan/tools/keyword_search.asp 7 November 2006

³¹ Rubin, Z. J. (1994) *Models of conflict management. (Constructive Conflict Management: An Answer to Critical Social Problem?)* *Journal of Social Issues*. Atas Talian h. 1. Boleh diperolehi melalui laman layar : <http://www.mrs.umn.edu/~joos/class/diplomacy/reading/Rubin.doc>. 31 Oktober 2007.

³² *Seruan Patani* (2000) Atas talian, http://www.geocities.com/pulo_99-2000/seruan.html 12 Disember 2003.

³³ *Ibid.*

³⁴ Perdamaian negatif merujuk kepada keadaan di mana walaupun terdapat ketidaksesuaian matlamat dan kepentingan di antara pihak yang berkonflik tetapi tiada aktiviti keganasan. Keamanan masyarakat yang dibentuk adalah ditentukan oleh intimidasi pemerintah atau undang-undang yang menyekat pengluahan perasaan berbentuk ganas.

³⁵ Fathy, A. (1994), *op.cit.* H. 75.

memberontak dan menghalau orang-orang Siam daripada negeri Patani. Pendekatan penyelesaian kepada konflik dilihat masih lagi berbentuk perdamaian negatif namun lebih sistematik. Pengalaman yang diperolehi akibat pemberontakan OMIP membuatkan kerajaan Siam menggunakan pendekatan yang lebih mencengkam iaitu melantik Nai Khuan Sai seorang yang berbangsa Siam sebagai Raja Patani. Bagi pihak kerajaan Siam, pendekatan ini dilihat sebagai penyelesaian kepada konflik yang muncul sebelum ini. Pengawasan dan pendominasian yang digunakan ini akan dapat membendung kegiatan pemberontakan OMIP. Namun begitu, penyelesaian negatif yang digunakan ini tidak akan bertahan lama memandangkan OMIP sentiasa bangkit memberontak walaupun dikawal oleh kerajaan Siam. Pemberontakan yang timbul di kalangan OMIP adalah disebabkan budaya dan identiti yang berbeza dengan kerajaan Siam yang mana mendorong mereka untuk bersatu atas dasar satu budaya dan identiti. Kesamaan budaya dan identiti ini telah memberi semangat untuk bersama-sama memberontak bagi mengambil kembali kedaulatan politik di Patani yang merupakan hak kelompok mereka.

Pendekatan penyelesaian seterusnya masih lagi berbentuk perdamaian negatif yang mana usaha untuk mengatasi pemberontakan OMIP adalah melalui proses memecahkan penyatuan orang Melayu melalui sistem 'Pecah dan Perintah'³⁶. Dasar ini bertujuan untuk membentuk kelompok-kelompok dalam masyarakat OMIP melalui pengagihan negeri Patani kepada wilayah-wilayah kecil. Justeru, kekuasaan dan penyatuan OMIP semakin lemah apabila terpisah antara satu sama lain, tambahan pula raja-raja Melayu yang dilantik bagi setiap wilayah akan menimbulkan pertelagahan antara satu sama lain. Dengan ini, usaha menyelesaikan konflik yang timbul akan dapat diatasi melalui konsep ini dan sedikit sebanyak akan dapat menguatkan cengkaman kekuasaan kerajaan Siam ke atas negeri Patani. Sebagai contoh, Raja Jering iaitu Nai Phya yang berbangsa Siam mempunyai kuasa penuh untuk memantau setiap raja Melayu yang memerintah wilayah lain agar taat setia kepada Raja Siam. Pendekatan ini pada awalnya berjaya mengatasi permasalahan yang timbul walaupun tidak sepenuhnya.

Menjelang awal abad ke 20, dasar pemusatan kuasa diperkenalkan yang mana tujuh wilayah yang dipecahkan sebelum ini telah dicantumkan menjadi sebuah wilayah dan dinamakan '*Boriwen*'. Kemudiannya kuasa-kuasa raja dimansuhkan dan diganti oleh seorang Pesuruhjaya Siam. Pesuruhjaya Siam ini akan bertanggungjawab mentadbir keseluruhan wilayah selatan serta dipantau oleh Raja Siam di Senggora (Songkhla)³⁷. Dasar ini dikenali sebagai 'Undang-undang Tahun 116'³⁸. Dasar ini kemudiannya diperkuatkan dengan dasar baru yang dikenali sebagai 'Peraturan Mentadbir Tujuh Wilayah Bagi Tahun 120' dan kemudiaannya dikemaskini dengan pembentukan dasar Thesaphiban³⁹.

³⁶ Abd. Malek, M. Z. (1993) *Umat Islam Patani; Sejarah dan Politik*. Shah Alam, Selangor, Hizbi. H. 105

³⁷ Syukri, I. (2000)., *op.cit.* H. 96.

³⁸ Dibawah peraturan ini, wilayah-wilayah dalam negeri Patani berada dalam tanggungjawab Majlis Wilayah masing-masing. Setiap Majlis Wilayah dianggotai oleh Phya Muang atau gabenor selaku pengerusi dan Palat Muang selaku timbalan pengerusi. Majlis ini berfungsi untuk mengeluarkan peraturan pentadbiran diwilayah selatan dengan dibantu oleh Yokrabat atau pegawai-pegawai yang melaksanakan undang-undang. Setiap ahli dilantik atas budi bicara Raja Siam.

³⁹ Thesaphiban merupakan dasar pentadbiran wilayah Selatan Thailand. Setiap wilayah akan disusun dalam satu unit yang dikenali sebagai Monthon. Setiap Monthon akan ditadbir oleh seorang Pesuruhjaya Tinggi atau dikenali sebagai Khaluang Thesaphiban. Pesuruhjaya Tinggi ini bertanggungjawab kepada Menteri Dalam negeri. Dalam peraturan ini juga, semua kakitangan kerajaan dari peringkat atas sehingga bawah akan dibayar gaji mengikut skim kebangsaan.

Di bawah dasar ini, jawatan raja-raja Melayu bukan lagi berbentuk *semi-hereditary* atau warisan di mana Raja Siam berhak melantik sesiapa yang dirasakan layak untuk memegang jawatan tersebut. Manakala raja-raja Melayu yang sedia memerintah tidak dibenarkan terlibat dalam perniagaan atau pemajakan cukai yang boleh mendatangkan pendapatan sampingan. Pendapatan mereka diperolehi melalui bayaran gaji yang dikeluarkan oleh kerajaan pusat, dan dianggap sebagai pegawai kerajaan yang tidak mempunyai apa-apa keistimewaan⁴⁰.

Dasar yang berbentuk pendominasian dan *decentralization* ini berjaya dicapai apabila institusi beraja Melayu di Patani dihapuskan. Lantaran itu, pendekatan kerajaan lebih menumpukan kepada rakyat awam yang mana dirasakan boleh memberi keamanan yang berpanjangan di selatan. Pendekatan yang digunakan ialah berkonsepkan intergrasi dan asimilasi melalui sistem pendidikan. Selain mengubah Akta Pelajaran, kerajaan Siam juga mengubah peraturan-peraturan dalam urusan birokrasi dan pentadbiran di wilayah selatan. Antaranya, jumlah pegawai-pegawai yang berbangsa Siam menguasai hampir 100% dalam pentadbiran awam di wilayah selatan. Pegawai-pegawai ini dibawa dari seluruh pelusuk negara termasuk di wilayah Timur, Barat dan Utara⁴¹. OMIP yang ingin berurusan dengan pejabat-pejabat kerajaan harus menggunakan bahasa Siam kerana kebanyakan pegawai tidak boleh berbahasa Melayu. Manakala mereka yang tidak boleh bertutur dalam bahasa Siam tidak akan dilayan. Ditambah pula kualiti perkhidmatan di kalangan pegawai kerajaan tidak memuaskan apabila dikatakan terlibat dengan pengamalan rasuah dan penindasan⁴².

Pada tahun 1939, pendekatan asimilasi diperkenalkan di seluruh Thailand. Dasar *Rathaniyom* yang diperkenalkan oleh Phibul Songkhram bertujuan untuk mengubah budaya dan identiti OMIP kepada Thai-Buddha. Beliau merasakan rakyat pasti akan bekerjasama untuk memajukan negara setelah mempunyai satu pegangan dan saling bertoleransi untuk membangunkan sosio-budaya, ekonomi dan politik. Lantara itu, kempen dimulakan dengan penubuhan Dewan Kebudayaan Thai atau *Sepha Wathana Tham* yang menjadi pusat kepada penstrukturan semula rakyat Thailand ke arah 'Dunia Thai' yang baru. Phibul dalam ucapannya di Parlimen pada tahun 1941, menyatakan,

"In an effort to build a nation with a firm and everlasting foundation, the government is forced to reform and reconstruct the various aspect of society,

⁴⁰ Dari segi kuasa, raja-raja Melayu tidak mempunyai kuasa ke atas pegawai bawahan malahan kuasa baginda bergantung kepada Pesuruhjaya Tinggi Siam yang bertanggungjawab di bawah Kementerian Dalam Negeri. Oleh itu, sebarang tindakan yang diambil oleh Raja-raja Melayu harus mendapat persetujuan daripada Pesuruhjaya Tinggi Siam terlebih dahulu yang perlu dihantar 7 hari sebelum tindakan diambil. Tindakan seperti ini diambil kerana Raja Chulalongkorn selaku penggubal polisi ini bimbang memberi tanggapan negatif kepada kolonial barat. Walaupun begitu, kerajaan Siam menjalin hubungan baik dengan kolonial Eropah khususnya British yang menjajah Tanah Melayu bertujuan membolehkan pemaksaan ke atas raja-raja Melayu tanpa campurtangan sekutunya itu.

⁴¹ Perlaksanaan dasar untuk mengekalkan pejawat awam di kalangan orang Siam Buddha adalah bertujuan untuk mengekalkan kuasa Siam ke atas bumi Patani serta dapat mengawal penentangan orang Melayu terhadap kerajaan.

⁴² Telah menjadi satu amalan yang digunakan oleh kerajaan Thailand apabila menempatkan pegawai-pegawai kerajaan yang mempunyai masalah dalam perkhidmatan ke wilayah-wilayah terpencil. Jadi, wilayah Patani merupakan salah satu tempat penghantaran pegawai-pegawai kerajaan yang bermasalah.

*especially its culture, which here signifies growth and beauty, orderliness, progress and uniformity, and the morality of the nation*⁴³.

Beliau yang mempunyai semangat nasionalisme yang kuat dilihat telah menafikan hak-hak kaum minoriti lain khususnya OMIP di selatan⁴⁴.

Pada tahun 1957 semasa pemerintahan Jeneral Sarit Thanarat memperlihatkan OMIP mengalami proses penekanan yang sistematik. Konsep perdamaian negatif masih lagi dilaksanakan bagi tujuan untuk mengawal OMIP supaya tidak bangkit memberontak dan mematuhi segala dasar yang dikeluarkan. Beliau menyambung polisi yang sedia ada dan berpendapat bahawa program intergrasi yang dilakukan sebelum ini perlu dipertingkatkan lagi agar keamanan di selatan dapat dicapai sepenuhnya. Justeru, beliau menggunakan pendekatan berbentuk paksaan untuk mengintegrasikan kelompok Melayu dan Thai. Dasar intergrasi nasional yang sedia ada diperkemas dengan mengarahkan sesiapa yang tidak menyokong dasar-dasar kerajaan walau dalam keadaan mana sekali pun akan dipisahkan daripada majoriti masyarakat Thai⁴⁵. Intergrasi nasional ini merujuk kepada pengamalan satu budaya, satu bahasa, satu agama dan satu negara bagi negara Thailand. Saluran yang digunakan untuk memperkenalkan intergrasi ini adalah melalui sistem pendidikan di sekolah-sekolah pondok milik orang Melayu. Kerajaan percaya bahawa sekolah-sekolah pondok merupakan nadi kepada kewujudan gerakan pemisah, manakala sistem pendidikan yang baru ini akan dapat mengawal kegiatan sekolah-sekolah pondok⁴⁶. Beliau mengarahkan supaya sekolah pondok menerima kemasukan mata pelajaran Bahasa Thai sebagai sebahagian kurikulum dan bersedia menerima perkhidmatan guru-guru kerajaan⁴⁷. Pendekatan penyelesaian ini walau bagaimanapun tidak mendatangkan kesan positif kerana pada asas setiap dasar adalah mengasimilasikan identiti dan budaya OMIP. Ternyata pendekatan ini tidak sesuai dengan OMIP yang mempunyai kekuatan dalam pegangan identiti.

Walaupun begitu, terdapat dasar yang dilihat berbentuk perdamaian positif menjelang pemerintahan Jeneral Prem Tinasulanonde. Beliau telah memperkenalkan “Peraturan 66/23” yang membawa maksud menamatkan revolusi komunis secara

⁴³ Aphornsuvan, T. (2003) *History and Politics of the Muslims in Thailand*, Atas Talian, <http://www.einaudi.cornell.edu/southeastasia/outreach/resources/MuslimThailand.pdf> 28 April 2010.

⁴⁴ OMIP dipaksa memakai baju dan seluar potongan Eropah dan makan menggunakan garpu dan meja. Dari sudut bahasa, pejabat-pejabat kerajaan atau tempat-tempat rasmi yang lain tidak dibenarkan menggunakan bahasa lain selain daripada bahasa Thai. Begitu juga dengan nama-nama individu dan kampung-kampung sebelum ini dalam bahasa Melayu turut ditukar dalam perkataan Thai. Manakala polis dan tentera digunakan untuk menguatkuasakan dikri berbentuk arahan ini. Oleh itu, terdapat kejadian di mana wanita-wanita dihentam dengan buntu senjata kerana mereka memakai baju kurung atau kebaya. Begitu juga dengan golongan lelaki yang dipijak dan diseret serban atau jubah mereka oleh tentera kerana memakainya di khalayak ramai.

⁴⁵ Rahimmula, C. (2001) *Peace Resolution : A Case Study of Separatism and Terrorist Movement in Southern Border Provinces of Thailand*. Atas Talian, <http://www.fesasia.org/media/publication/Legaspi%20-%20Case%20studies%20Southern%20Philippines%20and%20Southern%20Thailand.pdf> 15 Jun 2010.

⁴⁶ SP Harish (2006) *Ethnic or Religious Cleavage? Investigating the Nature of the Conflict in Southern Thailand*. Contemporary Southeast Asia. Atas Talian, <http://books.sipri.org/files/PP/SIPRIPP20.pdf> 15 Jun 2010.

⁴⁷ Teeling, E. (2006) *The Impact of the Asian Tsunami on Southern Thailand Religious Strife*, Atas Talian, <http://www1.american.edu/ted/ice/tsunami-thailand.htm> 15 Jun 2010.

pantas⁴⁸. Beliau menjadikan *Komunisme* sebagai sasaran utama untuk membentuk perdamaian di selatan. Antara lainnya, beliau telah menawarkan pengampunan kepada gerakan pemisah, membaiki ketidakadilan yang wujud dalam pentadbiran kerajaan dan membentuk perpaduan serta halatuju semua pihak untuk bersama-sama membentaras anasir Komunis. Selain itu, beliau meminta agar perbezaan ideologi dilupakan seketika dan menumpukan kepada penghapusan pengaruh komunis di Thailand. Antara yang terkandung dalam polisi ini ialah penubuhan '43rd Civil-Police-Military Joint Head' (CPM 43)⁴⁹.

Begitu juga dengan pertubuhan gerakan pemisah yang mana kerajaan Thailand pernah menawarkan dialog dan perundingan yang bertujuan untuk menyelesaikan konflik yang berlaku. Perundingan berbentuk konferen secara tertutup pernah berlaku pada tahun 1991 semasa pemerintahan Anand Panyarachun yang melibatkan sayap kanan BRN iaitu Pasukan Komando Revolusi Rakyat Patani (PKRRP) dengan Tentera Bahagian Empat⁵⁰. Dalam perundingan tersebut, PKRRP mengemukakan 22 tuntutan bagi memastikan keamanan di tiga wilayah Selatan Thailand. Walau bagaimanapun, perundingan ini gagal kerana pertukaran pemerintahan di Bangkok yang mengakibatkan segala gerak usaha yang dibuat oleh kerajaan Anand Panyarachun telah diabaikan oleh Chuan Leekpai yang menjadi Perdana menteri Thailand pada tahun 1992.

Keberkesanan pendekatan penyelesaian yang digunakan semasa Jeneral Prem dapat dirasai oleh OMIP dalam tempoh masa selama 21 tahun. Namun, menjelang tahun 2001 tampuk pemerintahan yang dipegang oleh Thaksin Shinawatra telah menimbulkan kembali konflik ini. Tahun 2004 merupakan titik permulaan konflik ini muncul kembali dengan pelbagai tragedi dan peristiwa yang menyayatkan hati. Thaksin Shinawatra dikatakan membawa perubahan yang besar dan drastik dalam menangani isu-isu dalaman negara⁵¹. Pendekatan yang dibawa oleh Thaksin ini tidak memberi kesan positif kepada

⁴⁸ Yaacob, C.M.A. (2009) *Konflik Pemisah di Selatan Thailand: Isu, Aktor dan Penyelesaian*. Master Tesis. Universiti Sains Malaysia. H. 192.

⁴⁹ Penubuhan jawatankuasa ini adalah untuk memberi peluang kepada orang awam, gerakan pemisah dan kerajaan untuk berkerjasama membentaras fahaman Komunis. Di samping itu, ditubuhkan 'Administrative Center for the Administration of Southern Border Provinces' (ACASBP) bertujuan untuk mempengaruhi dan menyelesaikan jurang perbezaan antara pentadbir-pentadbir awam dengan masyarakat tempatan disamping bekerjasama menghapuskan gerakan pemisah. ACASBP juga sebagai saluran meluahkan permasalahan OMIP kepada kerajaan dan dilihat membawa kesan yang baik kepada orang Melayu. Justeru itu, dasar ini merupakan pencarian titik persamaan antara OMIP dengan kerajaan Thailand dan boleh dikatakan sebagai serampang dua mata.

⁵⁰ Web Rasmi Barisan Revolusi Nasional Patani (BRN). [Online].[Akses: 23 September 2010]. Boleh diperolehi melalui laman web: <http://members.fortunecity.com/barisanrevolusinasional/>

⁵¹ Antara pindaan yang dibuat ialah kuasa menguruskan konflik terletak ditangan Perdana Menteri tanpa gangguan mana-mana pihak. Dengan kuasa yang dimiliki, beliau telah menubuhkan *Committee on Southern Thailand Provinces Peace-Building Policy* (CSPPP) yang bertindak untuk mencari penyelesaian kepada konflik yang terbaru ini. Di bawah badan ini, ditubuhkan pula *Southern Provinces Administrative Committee* (SPAC). Segala kajian dan kelulusan bagi program perdamaian di wilayah selatan Thailand adalah melalui badan-badan ini. Salah satu fungsinya ialah meminda Akta Darurat dan kelulusan penghantaran tentera dan polis. Badan ini pernah membuat pindaan dengan menambah jumlah bilangan tentera dan polis dari 12000 kepada 40000 orang. Kedua-dua badan yang berpusat di Bangkok in, turut dibantu oleh *Southern Border Provinces Peacebuilding Command* (SBPPC) bagi melaksanakan pindaan-pindaan yang dibentuk. Antara pindaan lain yang dibuat ialah memberi kuasa kepada pihak keselamatan untuk menahan atau menangkap sesiapa sahaja yang disyaki sebagai militan. Mereka yang ditahan tidak memerlukan waran tangkap dari mahkamah dan jangka masa selama 30 hari tanpa bicara. Disamping itu juga, pihak berkuasa boleh merampas harta benda suspek tanpa waran. Pihak berkuasa juga boleh

perdamaian di tiga wilayah malahan ia semakin meruncing. Peranan pihak berkuasa khususnya tentera dan polis adalah bertujuan untuk menekan rakyat tiga wilayah supaya takut dan tunduk kepada pemerintah. Kejadian seperti Tragedi Masjid Kerisik dan Tragedi Tak Bai telah membuktikan bahawa wujudnya usaha kerajaan Thailand untuk menakut-nakutkan rakyat dengan siri pembunuhan dan penyeksaan secara terbuka.

Apakah Isu Utama dan Isu-Isu Baru?

Politik dan Kemerdekaan

Perkembangan politik di wilayah Selatan Thailand dibelenggu oleh tindakan seperti penindasan, diskriminasi, pembunuhan dan rasuah. Anand Panyarachun bekas Perdana Menteri Thailand dan juga Pengerusi NRC ketika ditemubual menyatakan:

*“Masalah utama di Selatan Thailand adalah politik, manakala sosial, ekonomi, identiti adalah suatu yang kecil sahaja. Jadi, politik perlu ditukar dengan politik yang menyelesaikan masalah”*⁵².

Kenyataan ini memang ada kebenarannya kerana pertelingkahan antara OMIP dengan kerajaan Thailand adalah berkisarkan kepada tuntutan kemerdekaan. Tuntutan kemerdekaan ini disebabkan tindakan kerajaan Siam menjajah negeri Patani yang dahulunya dimiliki oleh Kesultanan Melayu Patani. Menurut Miall, Ramsbotham dan Woodhouse menggariskan 3 faktor yang menyebabkan sesuatu kumpulan etnik bangkit memberontak. Salah satunya ialah wujud peristiwa yang menekan kelompok ini suatu masa dahulu dan segala kekuasaan mereka telah dirampas sama ada dari segi politik dan ekonomi⁵³. Justeru, gerakan pemisah khususnya masih lagi berhasrat untuk mengambil kembali kuasa politik di Patani dengan menjadikan persenjataan sebagai wadah perjuangan. Pertembungan kedua pihak yang berkisarkan isu politik ini menghasilkan episod yang silih berganti di mana banyak kes pembunuhan dan kehilangan pemimpin OMIP berlaku kerana menuntut kemerdekaan terhadap kerajaan Thailand⁵⁴. Kewujudan kumpulan gerakan pemisah sekitar tahun 60an yang menjadikan senjata sebagai madah perjuangan berikutan kesedaran di kalangan anak watan Patani yang mendapat pengajian dari dalam dan luar negara.⁵⁵

Penentangan terhadap dasar-dasar politik kerajaan Thailand telah memberi kesan negatif kepada budaya dan identiti OMIP. Pemberontakan OMIP untuk mendapatkan hak

melaksanakan penapisan berita tentang sesuatu kejadian yang berlaku serta boleh mengharam penerbitan tertentu. Semua orang diwajibkan mendaftar talian telefon bimbit serta pihak berkuasa dibenarkan mencuri dengar perbualan telefon sesiapa sahaja. Kesemua ini telah menyumbang kepada peningkatan intensiti konflik semasa zaman pemerintahan Thaksin.

⁵² Temubual dengan Anand Panyarachun, Ketua *National Reconciliation Commission* (NRC), pada 7 September 2006. Bertempat di Lobi hotel C.S Patani. Patani, Thailand.

⁵³ Miall, H., Ramsbotham, O., Woodhouse, T. (1999) *Contemporary Conflict Resolution: The Prevention, management and transformation of deadly conflict*. Cambridge: Polity Press. H. 107

⁵⁴ Temubual dengan Ismaili Alikuntor, pelajar Hat Yai University, pada 22 Mac 2007. Bertempat di Pulau Jerejak, Pulau Pinang. Malaysia. Responden bukan nama sebenar kerana atas dasar keselamatan.

⁵⁵ Antara gerakan pemisah yang ditubuhkan atas dasar menuntut kemerdekaan melalui persenjataan ialah Barisan Nasional Pembebasan Patani (BNPP), Barisan Revolusi Nasional Patani (BRN), *Patani United Liberation Organization* (PULO) dan Gerakan Islam Mujahideen Patani (GIMP). Sejarah politik yang menunjukkan bahawa pemerintahan ke atas negeri Patani adalah hak kepunyaan orang Melayu ini dijadikan inspirasi untuk menerus atau meyambung perjuangan orang-orang terdahulu.

politik di Patani dianggap mengancam pendorinasian kuasa selama ini di Patani.⁵⁶ Oleh itu, kerajaan Thailand menggunakan pendekatan asimilasi sebagai jawapan untuk mengatasi tuntutan hak politik mereka di Patani. OMIP kini mengalami proses asimilasi ke dalam budaya dan identiti Thai-Buddha.

Justeru, tanggapan kerajaan Thailand yang menjadi proses asimilasi sebagai alat untuk mengatasi masalah pemberontakan dan mencapai perdamaian dan pembangunan negara ternyata meleset. Pegangan dan kepercayaan yang kuat khususnya OMIP terhadap budaya dan identiti mereka bertindakbalas dengan dasar-dasar kerajaan Thailand sehingga menimbulkan konflik yang berpanjangan. Keadaan ini merupakan perkaitan antara isu politik dengan isu budaya dan identiti yang mana pada awalnya OMIP menuntut kemerdekaan tetapi serangan kerajaan Thailand adalah ke atas budaya dan identiti. Kedua elemen ini boleh dikatakan menjadi isu baru kepada konflik di Selatan Thailand pada hari ini.

Identiti

Penentangan OMIP untuk mengembalikan hak politik mereka ke atas negeri Patani mengundang isu-isu baru yang membawa permasalahan yang berpanjangan. Kedegilan OMIP untuk tidak bersetuju dengan dasar kerajaan Thailand meningkatkan lagi persepsi buruk pemerintah sehingga mereka dianggap sebagai bangsa kelas kedua⁵⁷. Oleh itu, ramai pegawai berbangsa Siam yang bertugas di tiga wilayah hari ini masih lagi tidak menghormati budaya dan cara hidup orang Melayu.⁵⁸ Seperti yang berlaku di kaunter-kaunter kerajaan di mana layanan yang diberikan tidak sama rata dan lebih mengutamakan orang berbangsa Thai.⁵⁹ Keadaan ini adalah sebahagian gambaran kepada kesan yang perlu diterima oleh OMIP akibat tentangan mereka terhadap akta kerajaan yang cuba mengasimilasikan mereka. Mereka dipaksa mengamalkan bahasa, corak pemakaian, pendidikan, sejarah dan adat budaya yang berteraskan Thai-Buddha⁶⁰.

Isu identiti ini wujud apabila kerajaan Thailand mengeluarkan dasar berbentuk asimilasi dan akhirnya membawa kepada pergolakan yang semakin rumit⁶¹. Begitu juga dari segi bahasa yang mana anak-anak muda hari ini lebih gemar bertutur dalam bahasa

⁵⁶ Croissant, A. (2005) *Unrest in South Thailand: Contours, Causes, and Consequences Since 2001. Contemporary Southeast Asia*. [Online]. [Akses: 2 Disember 2010]. http://goliath.ecnext.com/coms2/gi_0199-4339952/Unrest-in-South-Thailand-contours.html

⁵⁷ Bangsa kelas kedua yang dimaksudkan ialah gelaran 'Khaek' yang diberikan kepada OMIP oleh pegawai-pegawai kerajaan yang berbangsa Thai Buddha. Dalam perkataan Thai, 'Khaek' membawa maksud kaum pendatang dan perlu dilayan sebagai bangsa kelas kedua. Bagi OMIP, perkataan ini menjadi satu penghinaan kepada mereka apabila status ini telah ditetapkan dalam kehidupan masyarakat Thai.

⁵⁸ Denudom, T. I. (2005) *Politics, Economy, Identity Or Religious Striving For The Malay Patani : A case study of the conflict state between Thailand and Malay State of Patani*. Department of East and Southeast Asia Languages, Sweden, Lund University. H. 17.

⁵⁹ Patrick, J. (2007) *From "Melayu Patani" to "Thai Muslim": The Spectre of Ethnic Identity in Southern Thailand* [Online]. [Akses 13 Jun 2010]. <http://www.ari.nus.edu.sg/showfile.asp?pubid=643&type=2>

⁶⁰ *Ibid*.

⁶¹ Perkara ini menjadi duri dalam daging bagi OMIP sepanjang terbentuknya dasar *Rathaniyom* pada tahun 1939 sehinggalah ke hari ini. Dasar ini yang bertujuan untuk menghapuskan bahasa, agama Islam dan budaya Melayu dan ditukar kepada kebudayaan Thai-Buddha. Kesannya masih lagi dirasai sehingga ke hari ini apabila nama-nama individu dan nama kampung masih lagi dalam bahasa Siam.

Thai berbanding bahasa Melayu⁶². Konflik yang berlaku pada tahun 2004 adalah berkait rapat dengan isu identiti. Insiden seperti pembakaran sekolah, tembak guru dan penjawat awam adalah untuk menunjukkan bahawa sistem pendidikan berkonsep Thai-Buddha masih lagi berlaku dan ia masih ditentang oleh OMIP. Menurut seorang ahli gerakan pemisah yang ditemubual, pembakaran sekolah yang dilakukan itu bukannya berniat jahat tetapi untuk memberitahu kepada kerajaan Thailand dan juga masyarakat luar bahawa sistem pendidikan yang diajar di sekolah adalah satu proses asimilasi budaya Thai ke atas anak-anak Melayu di selatan⁶³. Disamping itu, kerajaan Thailand dilihat cuba untuk memisahkan antara bangsa Melayu dan agama Islam dengan menggelarkan kelompok ini sebagai Thai-Muslim⁶⁴. OMIP secara jelas menolak istilah ini kerana mereka tahu bahawa Melayu sememangnya telah lama berpaut kepada agama Islam. Menurut Dr. Syukree Langputeh, sesudah penerimaan Islam di Patani, ramai pihak melihat orang Melayu selatan Thailand sinonim dengan Islam. Apabila seseorang digelar sebagai Melayu maka ia merujuk kepada agama Islam, manakala seseorang disebut Thai maka ia merujuk kepada agama Buddha⁶⁵.

Ekonomi

Pendapatan rendah dan jumlah keluarga yang miskin merupakan isu ekonomi yang menjadi faktor kepada perletusan konflik tahun 2004. Ke tiga wilayah ini walaupun mempunyai sumber semulajadi yang boleh menjana pendapatan penduduk tetapi tidak diuruskan dengan baik oleh kerajaan Thailand⁶⁶. Pendapatan perkapita bagi penduduk tiga wilayah ini ialah RM928.5 wilayah Patani, wilayah Yala RM1778.3 dan wilayah Narathiwat RM1506.6⁶⁷. Berdasarkan hasil kajian Dr. Srisompob tahun 2009 berkenaan ekonomi penduduk di tiga wilayah, seramai 699 orang daripada 1,143 responden menyatakan mereka tidak cukup pendapatan⁶⁸. Mereka kehilangan peluang pekerjaan memandangkan keadaan konflik yang kian meruncing. Selain itu, berlaku ketidakseimbangan ekonomi kerana jurang antara kaum yang menguasai ekonomi juga sangat ketara apabila kebanyakan perusahaan dalam bidang pertanian, perindustrian dan perikanan dikuasai oleh kaum Cina dan Thai-Buddha⁶⁹. Kebanyakan yang menyertai projek-projek perindustrian, perladangan dan perikanan adalah dikalangan orang Thai-

⁶² Temubual dengan Salhi Awae, pegawai penyidik *Research Center for Peace Building*, Mahidol University, pada 5 Disember 2006. Bertempat di Vistana Hotel, Pulau Pinang. Responden bukan nama sebenar kerana atas dasar keselamatan.

⁶³ Temubual dengan Abu Daud Alikontor, ahli Runda Kumpulan Kecil (RKK), pada 10 Julai 2006. bertempat di Patani, Thailand. Responden bukan nama sebenar kerana atas dasar keselamatan.

⁶⁴ Jory, P. (2007) *From "Melayu Patani" to "Thai Muslim": The Spectra of Ethnic Identity in Southern Thailand*. Working Paper Series No. 84. [Online].[Akses: 26 Disember 2007]. Boleh diperolehi melalui laman Web: <http://www.ari.nus.edu.sg/showfile.asp?pubid=643&type=2>

⁶⁵ Temubual dengan Dr. Sukree Langputeh, Dekan *Faculty of Liberal Arts and Social Sciences*, Yala Islamic University, pada 7 Disember 2006. Bertempat di Universiti Sains Malaysia. Malaysia.

⁶⁶ Temubual dengan Ustaz Fadli Osmae, guru sekolah Agama wilayah Pattani, pada 29 April 2011. Bertempat di Universiti Sains Malaysia, Pulau Pinang. Responden bukan nama sebenar kerana atas dasar keselamatan.

⁶⁷ Chapakiya, A.O. (2002)., *op.cit.*, H. 42-43

⁶⁸ Jitpiromsri, S. (2009) *Southern Border Provinces Poll* [Online].[Akses 15 Jun 2010;: <http://www.deepsouthwatch.org/node/296>

⁶⁹ Temubual dengan Narayut Esmaili, Yang Dipertua Kelab Saudara, *Prince of Songkhla University*, Pattani Campus, pada 11 Julai 2007. Bertempat di Prince of Songkhla University, Pattani. Thailand. Responden bukan nama sebenar kerana atas dasar keselamatan.

Buddha dan Cina. Manakala OMIP tidak mampu bersaing dengan peniaga-peniaga lain dan hanya mampu menjalankan perusahaan diperingkat kecil-kecilan sahaja⁷⁰. Keadaan ini ekoran daripada kerajaan memperkenalkan dasar *Nikhom Sang Tong Eng*⁷¹ iaitu memindah orang Thai-Buddha dari sebelah timur, barat dan utara membentuk penempatan baru di selatan Thailand dan diberi tanah percuma untuk dimajukan. Keadaan ini memberi tekanan kepada OMIP apabila memikirkan tentang kesannya kepada sumber alam yang mereka miliki. Tambahan pula hasil-hasil yang diperolehi melalui penerokaan sumber-sumber alam di Selatan Thailand tidak disalurkan untuk membangunkan tiga wilayah tetapi dihantar ke pentadbiran pusat untuk pembangunan wilayah lain⁷².

Pendidikan

Pendidikan merupakan agen kepada proses asimilasi kebudayaan Thai di Patani. Di bawah Akta Pelajaran 1921, mewajibkan versi terakhir buku pelajaran agama Islam mesti dicetak dalam bahasa Thai dan pelajar Melayu mesti dihantar ke sekolah kebangsaan Siam. Akta ini bermulanya timbulnya isu berkaitan dengan pendidikan di tiga wilayah. Kerajaan bertanggungjawab bahawa taraf pendidikan sekular masih lagi ditahap yang rendah dan ia perlu dipertingkatkan melalui sistem integrasi nasional. Usaha serampang dua mata ini dilaksanakan apabila kerajaan telah mengambil guru-guru bahasa Thai untuk mengajar di pondok-pondok serta mewajibkan setiap pengurusan sekolah pondok mengikut sukatan pelajaran kebangsaan. Selain itu, kerajaan berusaha memujuk guru-guru agama melawat ke kota Bangkok untuk melihat garis panduan sukatan pelajaran kebangsaan di samping menawar hadiah kepada organisasi pondok yang membenarkan bahasa Thai diajar di sekolah pondok mereka. Pada pandangan penduduk tempatan, dasar ini merupakan proses atau amalan yang bersifat perkauman

Walau bagaimanapun, menjelang tahun 1993, isu ini telah dibangkitkan kembali oleh OMIP. Tindakan membantah sistem pengajian ini telah memaksa Jabatan Pendidikan Wilayah mengajukan kepada Kementerian Pendidikan bagi membenteng pembentukan semula sistem persekolahan di kawasan orang Melayu Islam Patani di Parlimen. Justeru, pada Mac 1993, Kementerian Pendidikan mengumumkan pelaksanaan sistem pendidikan baru terhadap wilayah muslim yang mana melatih penduduk tempatan sebagai guru agama dan memperkenalkan pengajaran Islam dalam pendidikan umum dan

⁷⁰ Che Man, W.K. (1990) *Muslim Separatism: The Moros of Southern Philippines and the Malays of Southern Thailand*. Singapore, Oxford University Press. H. 37.

⁷¹ *Skim Nikhom Sang Kon Eng* dalam bahasa Melayunya bermaksud Rancangan Keluarga Setia. Melalui rancangan ini, kerajaan telah memindahkan 15,000 orang keluarga Thai-Buddha dari wilayah-wilayah bahagian utara, timur dan barat Thai ke wilayah selatan. Mereka kebanyakannya terdiri daripada bekas-bekas tentera dan polis yang tahu menggunakan senjata. Kerajaan merancang seramai 250,000 keluarga lagi untuk ditempatkan di wilayah selatan dalam 7 *Skim Nikhom* yang terdapat di wilayah selatan Thailand. Melalui skim ini juga, kerajaan menggalakkan OMIP berpindah masuk ke wilayah-wilayah lain. Menurut Salhi Awae, responden yang ditemubual menyatakan rancangan yang dijalankan pada tahun 1968 ini masih boleh dikatakan belum mencapai sasarannya apabila menjelang hari ini dilihat ramai penduduk-penduduk yang berbangsa Siam mula meninggalkan kediaman mereka di selatan dan berhijrah ke tempat lain⁷¹. Mereka tertekan dengan ancaman dan konflik yang berlaku di antara OMIP dengan pihak kerajaan malahan ada diantara mereka turut menjadi sasaran pembunuhan.

⁷² Teeling, E. (2006), *op.cit.*, H. 203-204

membenarkan pelajar memakai pakaian mengikut ajaran Islam sebagai pakaian seragam⁷³ untuk ke sekolah. Isu pendidikan ini tidak terhenti setakat itu sahaja, malah ia masih lagi tumbuh dalam masyarakat sekarang.

Hak Asasi Manusia

Kebebasan, keadilan dan hak individu menjadi isu utama yang dipersoalkan di Selatan Thailand pada hari ini. Tindakan tentera yang keras dan ganas dalam menyuraikan sesuatu perhimpunan dikatakan telah melanggar hak asasi manusia. Pendekatan ketenteraan yang digunakan oleh Thaksin sehinggalah sekarang menunjukkan bahawa wujud manipulasi ke atas sistem undang-undang yang sedia ada dalam mengawal konflik ini. Akta darurat yang membolehkan pihak berkuasa menangkap tanpa waran, mendengar perbualan telefon, membuat penapisan sumber berita dan lain-lain lagi merupakan contoh manipulasi undang-undang di tiga wilayah oleh kerajaan. Hak kebebasan OMIP cuba dinafikan oleh kerajaan Thailand terutamanya bebas daripada penangkapan, penganiayaan, hukuman kejam dan lain-lain lagi. Penduduk awam khususnya sering terdedah dengan penangkapan tanpa bukti oleh pihak berkuasa dan ada sesetengah yang ditangkap tidak lagi kembali dan dipercayai dibunuh⁷⁴. Begitu juga dengan kelompok agama seperti ustaz dan imam-imam, mereka terdedah dengan serangan tembak curi dan penculikan. Oleh itu, keadaan ini menunjukkan bahawa pihak kerajaan gagal memberi perlindungan keselamatan dan keamanan di tiga wilayah sepertimana menjadi kewajipan mereka melindungi hak rakyat.

Bagaimana Pendekatan Kerajaan Thailand Boleh Menimbulkan Isu-Isu Baru?

Dasar dan pendekatan kerajaan Thailand terhadap konflik di Selatan Thailand boleh dikategorikan kepada tiga bahagian. Ketiga bahagian ini setiap satunya boleh dikatakan menimbulkan isu-isu baru apabila dilaksanakan. Bahagian pertama ialah expansinasi kuasa atau perluasan, dasar dan pendekatan yang terdapat dalam bahagian expansinasi kuasa ini dilaksanakan diawal kejayaan kerajaan Siam menjajah negeri Patani. Menurut Rubin, perluasan kuasa merupakan salah satu pendekatan pengurusan konflik melalui tindakan penaklukan atau penjajahan. Keadaan ini dapat dilihat apabila satu pihak dengan jelas menggunakan kekerasan untuk mendapatkan kemenangan.⁷⁵ Keadaan ini jelas dilihat semasa dasar Thesaphiban dilaksanakan yang bertujuan untuk mengambil alih pemerintahan orang Melayu di Patani. Thesaphiban merombak pentadbiran kesultanan Melayu Patani dan kemudiannya diambil alih oleh pegawai-pegawai Siam. Ekoran daripada perlaksanaan dasar ini, timbul isu baru yang mana selain daripada isu penjajahan, OMIP telah dirampas kuasa untuk mentadbir negeri dan segala keputusan politik di Patani ditentukan oleh kerajaan Siam. Selain itu, timbul isu-isu domestik lain kesan daripada perlaksanaan dasar ini iaitu pegawai-pegawai Siam yang bertugas di Patani bertindak melanggar arahan Raja Siam dengan mengambil kesempatan

⁷³ Pakaian seragam yang mengikut ajaran Islam bermaksud pakaian yang memenuhi tuntutan syariat Islam seperti menutup aurat bagi lelaki dan perempuan. Pelajar lelaki perlu memakai seluar panjang manakala perempuan memakai baju kurung atau seumpamanya dan bertudung. Manakala warna pakaian seragam adalah selaras dengan pakaian seragam pelajar-pelajar yang berbangsa Thai.

⁷⁴ Temubual dengan Sahar, pengasas Kelab Saudara Prince of Songkhla University, Pattani Campus, pada 10 Julai 2006. Bertempat di Prince of Songkhla University, Patani, Thailand. Responden bukan nama sebenar atas dasar keselamatan.

⁷⁵ Rubin, J. Z (1994)., *op.cit.*

memeras OMIP untuk mengumpul kemewahan. Keadaan ini masih lagi berlaku sehingga ke hari ini apabila pegawai-pegawai tentera yang bekerja di tiga wilayah mendapat pendapatan yang tinggi hasil daripada kerja-kerja gelap mereka⁷⁶. Walaupun raja Melayu diberi hak untuk mentadbir dalam urusan tertentu namun dicampuri oleh pegawai Siam sehingga menimbulkan konflik dan peperangan. Kemuncak kepada isu ini apabila hak orang Melayu dalam politik Patani apabila pemerintahan Raja Melayu dihapuskan sepenuhnya.

Bahagian kedua adalah dominasi kuasa. Rubin dalam artikel yang sama turut menyatakan dominasi merujuk kepada satu pihak bertindak memaksa pihak satu lagi mengikut kehendaknya sama ada melalui kekerasan fizikal atau psikologi⁷⁷. Dasar dan pendekatan dalam bahagian ini bukan hanya berkaitan dengan kuasa tetapi menjangkau pencerobohan identiti dan budaya OMIP. Memandangkan politik di Patani dikuasai sepenuhnya, timbul hasrat kerajaan Siam untuk membentuk penyatuan rakyat Thailand melalui proses asimilasi. Dengan ini, kerajaan Thailand mendominasi identiti dan budaya OMIP untuk membawa kepada pembentukan satu negara satu bangsa. Selain itu, ia dilihat sebagai pendekatan untuk menyelesaikan pemberontakan OMIP terhadap isu penjajahan dan ekspansinasi kuasa yang timbul sebelum ini. Dasar yang digunakan ialah *Rathaniyom* atau Kebudayaan Siam yang mana bertujuan untuk mengasimilasikan OMIP menjadi orang Thai yang mengamalkan budaya dan identiti Thai-Buddha. Justeru, secara jelasnya kerajaan Thai mula menyentuh persoalan budaya dan identiti OMIP dalam melaksanakan *Rathaniyom*. Keengganan OMIP untuk mengikut dasar ini telah menjadi isu khususnya terhadap diskriminasi budaya dan identiti. Oleh itu, budaya dan identiti merupakan isu baru yang muncul akibat daripada pendekatan kerajaan Thailand untuk menyelesaikan konflik yang berlaku. Kerajaan Thailand dilihat tersilap langkah apabila menggunakan pendekatan asimilasi untuk menyelesaikan konflik dan membentuk penyatuan rakyat apabila ia ditentang oleh OMIP.

Bahagian ketiga ialah pengawalan konflik berstruktur. Dasar yang dibentuk dalam bahagian ini dilihat mempunyai matlamat yang mementingkan dan menghormati keperluan OMIP. Ia bukan berbentuk pemaksaan atau tekanan ketika dilaksanakan malahan lebih kepada mendapat kompromi dan kerjasama daripada OMIP sendiri. Oleh itu, sepanjang konflik berlangsung, sudah tiba masanya konflik ini mengalami transformasi yang konstruktif apabila kerajaan Thailand mula memahami kepentingan dan kehendak OMIP. Antara pendekatan yang digunakan dalam bentuk ini ialah Peraturan 66/23 semasa pemerintahan Jeneral Prem Tinasulanonde.

Walau bagaimanapun, tahun 2004 merupakan cabaran yang perlu dilalui oleh OMIP apabila Thaksin Shinawatra mengubah segala polisi dan institusi yang selama ini menjadi asas kepada keamanan. Perubahan ini telah menimbulkan konflik yang selama ini berjaya diatasi. Pendekatan keras yang ditunjuk oleh Thaksin dalam menyelesaikan konflik yang berlaku telah mengundang isu baru khususnya yang berkaitan dengan hak asasi manusia. Kekerasan yang digunakan membawa kepada kezaliman ke atas orang awam. Di pihak gerakan pemisah, keadaan ini mendorong mereka untuk bergiat aktif untuk menuntut kemerdekaan disamping menghapuskan saki baki kesan asimilasi ke atas masyarakat Melayu Patani.

⁷⁶ Temubual dengan Dr. Aripin Mohkt, anggota PULO, pada 28 April 2011. Bertempat di Universiti Sains Malaysia, Pulau Pinang. Responen bukan nama sebenar kerana atas dasar keselamatan.

⁷⁷ Rubin, J. Z (1994)., *op.cit.*

Isu utama yang muncul pada hari ini ialah ketidakadilan yang mana merangkumi semua aspek sosial seperti ekonomi, pendidikan, politik, hak asasi manusia dan lain-lain lagi. Pendekatan keganasan yang digunakan oleh pihak berkuasa seperti dalam Tragedi Tak Bai juga merupakan salah satu keadilan yang mereka tuntutan. Mereka juga bangkit menuntut agar kerajaan Thailand membawa keadilan di tiga wilayah sejajar dengan hak orang Melayu sebagai golongan minoriti dalam negara Thailand.

Kesimpulan

Konflik yang berlaku saban hari di tiga wilayah Selatan Thailand menunjukkan bahawa konflik ini mempunyai *epicenter* yang masih belum dirungkaikan. Ia merupakan pusat gegaran yang menjadi punca kepada penghasilan episod-episod konflik yang sering berlaku dalam masyarakat Melayu di tiga wilayah. *Epicenter* yang dimaksud ini ialah dasar dan pendekatan kerajaan sendiri yang menjadi punca kepada peningkatan konflik. Terdapat matlamat-matlamat tersembunyi dipihak kerajaan Thailand dalam melaksanakan dasar-dasar tersebut sehingga membawa kepada konflik yang berpanjangan. Kebanyakan dasar dan pendekatan yang digunakan adalah berat sebelah dan tidak menghormati hak dan kepentingan OMIP. Dari segi perlaksanaannya pula lebih kepada pemaksaan dan penekanan. Justeru, dapatlah diperjelaskan disini ialah matlamat tersembunyi dipihak kerajaan Thailand adalah ingin membentuk perdamaian negatif di tiga wilayah memandangkan kerajaan Thailand berada dipihak yang besar kuasanya dalam perhubungan konflik asimetrik. Manakala OMIP berada dipihak kuasa kecil sentiasa menentang kuasa besar walaupun ianya tidak berupaya. Keupayaan ini dilihat datangnya daripada pegangan identiti yang cukup kuat khususnya agama Islam yang mereka anuti. Selain itu, permuafakatan dan peryatuan atas nama identiti turut mengundang pihak-pihak luar untuk turut membantu memperkasakan keupayaan mereka untuk bangkit menentang kerajaan Thailand. Namun begitu, terdapat faktor-faktor lain yang mendorong dasar-dasar sebegitu dibuat. Antaranya persepsi di kalangan pegawai Thai yang masih menganggap Patani sebuah negara yang masih dijajah dan setiap dasar dan pendekatan yang dibentuk mesti mengikut prosedur penjajahan. Persepsi ini juga dimiliki oleh OMIP yang menganggap negeri Patani sebuah negeri yang merdeka satu masa dahulu dan ia perlu dibebaskan daripada penjajahan Thai. Persoalan ini merupakan perkara penitng yang perlu diatasi oleh kedua belah pihak kerana dengan persepsi inilah yang menjadi faktor kepada isu-isu lain sehingga menjadikan konflik semakin rumit. Persoalan ketidakfahaman antara budaya juga merupakan satu perkara yang penting dalam konflik namun ia akan dapat diatasi sekiranya dibentuk saluran komunikasi yang konstruktif agar wujudnya timbal balas yang baik. Justeru, kedua belah pihak harus mempunyai niat yang ikhlas dalam menyelesaikan sesuatu pertelingkahan. Manakala matlamat yang tersembunyi ini harus ditimbulkan agar ia dapat diselesaikan dengan baik di samping mendapat bantuan daripada pihak-pihak luar yang mempunyai kepakaran dalam menyelesaikan sesuatu konflik.

Bibliografi

- Abd. Malek, M.Z. 2006. *Pensejarah Patani*. Kuala Lumpur. Penerbit Universiti Malaya
 Abd. Malek, M. Z. 1993. *Umat Islam Patani; Sejarah dan Politik*. Shah Alam: Hizbi.
 Askandar, K. 2007. *Pemikir: Konflik Selatan Thailand; Menyelesaikan Konflik di Selatan Thailand*. Kuala Lumpur: Utusan Karya Sdn. Bhd.

- Aphornsuvan, T. 2003. *History and Politics of the Muslims in Thailand*. (Atas Talian). <http://www.einaudi.cornell.edu/southeastasia/outreach/resources/MuslimThailand.pdf>. 28 April 2010.
- Bakar, Z. 2004 *Rasa tidak tenang Tok Ayah terjawab selepas subuh- masjid bersejarah catat kisah sedih*. (Atas Talian). <http://www.utusan.com.my>. 4 November 2010.
- Bakri, M. 2006 *Berakhirkah Konflik di Selatan Thailand*. (Atas Talian). http://www.utusan.com.my/utusan/tools/keyword_search.asp. 7 November 2006.
- Mitchell, C.R. 1981. *The Structure of International Conflict*. The City University, London: The Macmillan Press Ltd.
- Champakiya, A.O. 2002. *Politik dan Perjuangan Masyarakat Islam di Selatan Thailand 1902-2002* (Versi Jawi) Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Che Man, W.K. 1990. *Muslim Separatism: The Moros of Southern Philippines and the Malays of Southern Thailand*. Singapore: Oxford University Press.
- Chalk, P. 2008. *The Malay-Muslim Insurgency in Southern Thailand: Understanding the Conflict's Evolving Dynamic*. Atas Talian. http://www.rand.org/pubs/occasional_papers/2008/RAND_OP198.pdf. (1 Disember 2010)
- Croissant, A. 2005. *Unrest in South Thailand: Contours, Causes, and Consequences Since 2001*. *Contemporary Southeast Asia*. Atas Talian. http://goliath.ecnext.com/coms2/gi_0199-4339952/Unrest-in-South-Thailand-contours.html. (2 Disember 2010).
- Denudom, T. I. 2005. *Politics, Economy, Identity Or Religious Striving For The Malay Patani : A case study of the conflict state between Thailand and Malay State of Patani*. Lund: Department of East and Southeast Asia Languages, Lund University.
- Fathy, A. 1994. *Pengantar Sejarah Patani*. Alor Setar: Pustaka Darussalam.
- Jitpiromsri, S. 2010. *Sixth Year of the Southern Fire: Dynamics of Insurgency and Formation of the New Imaged Violence*. Atas Talian. <http://www.deepsouthwatch.org/node/730> (10 Jun 2010).
- Jory, P. 2007. *From "Melayu Patani" to "Thai Muslim": The Spectra of Ethnic Identity in Southern Thailand*. Working Paper Series No. 84. [Online]. [Akses: 26 Disember 2007]. Boleh diperolehi melalui laman Web: <http://www.ari.nus.edu.sg/showfile.asp?pubid=643&type=2>
- Kaewtipayanate, B. 2008. *Peace Journalism and the Tak Bai Incident: the case of the Bangkok Post and the Nation's coverage on the Southern Conflict in Thailand*. M. A Tesis, Orebro University.
- Nik Mahmud, N.A. 2000. *Sejarah Perjuangan Melayu Patani 1785 – 1954*. (Versi Jawi). Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Mahmood, S.S. 1990. *De-Radicalization of Minority Dissent: A Case Study of the Malay-Muslim Movement in Southern Thailand, 1980-1994*. Philippines: Quezon City 1101.
- Miall, H., Ramsbothan, O., Woodhouse, T. 1999. *Contemporary Conflict Resolution: The Prevention, management and transformation of Deadly Conflict*. Cambridge: Polity Press.

- Makishima, M. 2008. *Toward a knowledge-Based Economy: Southern Thailand*. Atas Talian. http://www.ide.go.jp/English/Publish/Download/Asedp/pdf/066_8.pdf (28 April 2010)
- Overcoming Violence Through the Power of Reconciliation. 2006. Dlm. *Report of The National Reconciliation Commission (NRC)*. Bangkok, Unofficial Translation. Printing Division of Secretariat of the Cabinet Samsen Rd.
- Patrick, J. 2007. *From "Melayu Patani" to "Thai Muslim": The Spectre of Ethnic Identity in Southern Thailand* Atas Talian. <http://www.ari.nus.edu.sg/showfile.asp?pubid=643&type=2> (13 Jun 2010)
- Peter, W. 1987. *Understanding Conflict Resolution: A Framework, Peace Research: Achievements and Challenges*. Colorado: Westview Press.
- Pitsuwan, S. 1982. *Islam and Malay Nationalism: A Case Study of the Malay-Muslim of Southern Thailand*. Ph.D Tesis. Harvard University.
- Rahimmula, C. 2001. *Peace Resolution : A Case Study of Separatism and Terrorist Movement in Southern Border Provinces of Thailand*. Atas Talian. <http://www.fes-asia.org/media/publication/Legaspi%20-%20Case%20studies%20Southern%20Philippines%20and%20Southern%20Thailand> (15 Jun 2010)
- Rubin, J. Z 1994. *Constructive Management: An Answer to Critical Social Problem?* Atas Talian. <http://www.mrs.umn.edu/~joos/class/diplomacy/reading/Rubin.doc> (31 Oktober 2007).
- SP Harish. 2006. *Ethnic or Religious Cleavage? Investigating the Nature of the Conflict in Southern Thailand*. Contemporary Southeast Asia. Atas Talian. <http://books.sipri.org/files/PP/SIPRI20.pdf> (15 Jun 2010)
- Syukri, I. 2002. *Sejarah Kerajaan Melayu Patani*. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Teeling, E. 2006. *The Impact of the Asian Tsunami on Southern Thailand Religious Strife*. Atas Talian <http://www1.american.edu/ted/ice/tsunami-thailand.htm>. (15 Jun 2010).
- Upward, J. 2006. *Insurgency in Southern Thailand: the Cause of Conflict and the Preception of Threat*. Atas Talian <http://www.ballarat.edu.au/ard/bssh/schoolcapstone/Jeff%20Upward.paf> (30 November 2010).
- Yaacob, C.M.A. 2009. *Konflik Pemisah di Selatan Thailand: Isu, Aktor dan Penyelesaian*. Master Tesis. Universiti Sains Malaysia. Yusuf, I. 2007. *Faces of Islam in Southern Thailand*. Atas Talian. <http://www.eastwestcenter.org/fileadmin/stored/pdfs/EWCWwp007.pdf> (30 November 2010)
- Zulkiflee, B. 2004. *Penduduk dakwa 100 maut – Thailand akui 84 terbunuh dalam tragedi berdarah di selatan Thai*. Atas Talian. www.utusan.com.my (27 Oktober 2004).